

SPEECH ABDELUHEB CHOHO - 'DE STAAT VAN DE UITVOERING'
9 september 2024

Beste aanwezigen,

Namens de stuurgroep van de Staat van de Uitvoering: welkom bij dit Staatbanket.

Wij zijn bijzonder vereerd dat we vanavond om de tafel zitten met bewindspersonen, politici, beleidsmakers en publieke dienstverleners.

Tweeëneenhalf jaar geleden, in januari 2022, boden we de 1e Staat van de uitvoering aan, aan de voorzitter van de Tweede Kamer; het is goed om te zien dat de Staat inmiddels een begrip is geworden. Uw aanwezigheid hier vanavond onderstreept dat.

Het is goed om te zien dat onze boodschap wordt gehoord en erkend.

De boodschap dat de almaar toenemende complexiteit van de overheid niet alleen burgers en ondernemers in de knel brengt, maar ook niet houdbaar is voor publieke dienstverleners.

We leven in een tijd waarin burgers en ondernemers veel meer dan ooit verwachten van de overheid. Terecht omdat veel burgers en ondernemers ook afhankelijk zijn van die overheid.

De overheid heeft de belangrijke taak om in die verwachtingen te voorzien en ervoor te zorgen dat *niemand* achterblijft.

De urgentie om de almaar toenemende complexiteit aan te pakken is sinds de 1e Staat van de Uitvoering alleen maar groter geworden.

Daarom is het zo belangrijk dat u er vanavond bent, want politiek, beleid en uitvoering *samen* moeten nu *echt* werk maken van de aanpak van complexiteit en daar leiderschap op tonen.

De titel van de nieuwe Staat van de Uitvoering is niet voor niets: Doorbreek de status quo.

Een status quo die vooralsnog vooral een negatieve spiraal lijkt te zijn.

Ieder beleidsvoornemen, iedere regeling, iedere wet voegt complexiteit toe. Er moet altijd meer, nooit minder.

Dat heeft zo lang geduurd dat we nu op het punt zijn aangekomen dat doorgaan op dezelfde weg niet meer houdbaar is.

Omdat de overheid niet meer kan doen wat ze moet doen.

De gevolgen zijn duidelijk.

Volgens een recent onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau verliezen burgers en ondernemers steeds meer hun vertrouwen in de overheid.

Dat mogen we niet laten gebeuren.

Tijd dus om de negatieve spiraal te keren en het vertrouwen in de overheid *echt* te herstellen.

Hoe kunnen we dat doen?

Door in kaart te brengen waar het misgaat en waarom, en door met voorstellen te komen om het samen anders en beter te doen.

Dat is de boodschap, het doel van de Staat van de Uitvoering.

Ook in deze nieuwe Staat van de Uitvoering analyseren we wat nodig is om burgers en ondernemers weer vertrouwen te geven in de overheid.

Die analyse wijkt niet veel af van die van de eerste Staat: er gaat veel goed, maar de problemen zijn grotendeels gelijk gebleven. En u mag best weten dat is best frustrerend; het probleem te zien, te kunnen benoemen, de urgentie te zien en toch onvoldoende verandering te zien.

Van onze 5 oproepen staat het aanpakken van complexiteit nog steeds bovenaan. De urgentie is de afgelopen jaren echter alleen maar groter geworden.

Mijn collega publieke dienstverleners luiden dan ook steeds harder de noodklok. In de verschillende Standen van de Uitvoering en knelpuntenbrieven lezen we steeds vaker:

Niet langer houdbaar,
de grens is in zicht,
opgaven groter dan het budget.

Door de groeiende complexiteit van regelgeving én gebrekkige gegevensuitwisseling kunnen burgers en ondernemers in de knel komen.

Bijvoorbeeld door de voor veel burgers onontwarbare kluwen aan inkomensregelingen.

Een kluwen die vaak ook onontwarbaar lijkt te zijn voor de verantwoordelijke ministeries, de publieke dienstverleners en de gemeentelijke diensten.

Mensen – vooral kwetsbare mensen – lopen het risico door het systeem te glijden van baan naar uitkering, van toeslag naar schuld, van arbeidsmarkt naar zorgsector, om soms te eindigen in het veiligheidsdomein, of op straat.

Ondernemers worden geconfronteerd met tegenstrijdige regels, moeten steeds gedetailleerder verantwoorden wat ze bijvoorbeeld met een ontvangen subsidie hebben gedaan.

Zij haken af of huren dure adviseurs in om hen veilig door het woud aan regels heen te begeleiden.

Veel burgers en ondernemers zien door de bomen het bos niet meer,
wij zien door de regels – vaak de burgers en ondernemers niet meer.

--

Naast complexiteit draagt gebrekkige gegevensuitwisseling ook niet bij aan het vertrouwen in de overheid. Het is toch niet uit te leggen dat dezelfde overheid wel gegevens kan delen als het om het betalen van belasting gaat, maar niet als het om het ontvangen van een subsidie of uitkering gaat.

Tijd dus om echt werk te maken van gegevensdeling, want het gaat *niet alleen* om vereenvoudiging van wet- en regelgeving.

Tijd dus om op te houden met steeds maar roepen om meer maatwerk en menselijk maat.

Maatwerk en menselijke maat-toepassingen zijn pleisters die verhullen dat het fundament niet meer klopt.

Dat er weeffouten zitten in het systeem

Omdat niet alleen de regels versnipperd zijn, maar ook de organisatie van de rijksdienst.

Daardoor werken we vaak langs en om elkaar heen.

Daardoor is iedereen verantwoordelijk voor iets, maar niemand voor alles.

Dat patroon moeten we doorbreken.

Want de komende vijftien jaar staat de overheid voor grote uitdagingen.

Want de arbeidsmarkt wordt alsmaar krappere terwijl de vraag naar publieke diensten zal stijgen: de vraag naar uitkeringen, naar zorg, naar woningen en infrastructuur.

Hoe zorgen we dat we dat soepel kunnen opvangen?

Door meer en intensiever samen te werken met als inzet om het anders en fundamenteel beter te doen.

Door minder te beloven of in ieder geval alleen te beloven wat we kunnen waarmaken.

Door fundamentele keuzes te maken omdat niet alles altijd en tegelijk kan.

Door niet alleen te kijken naar de korte termijn, maar ook naar trends en bijbehorende dilemma's voor de lange termijn

Door publieke dienstverleners nog intensiever en eerder te betrekken bij het maken van die keuzes.

Dat we daar klaar voor zijn, laten we zien door hier dit jaar weer te staan, door aan u te laten zien dat wij onze verantwoordelijkheid willen nemen.

Want politiek en beleid kunnen niet zonder verstandige, effectieve uitvoering en uitvoering kan niet zonder verstandig en effectief beleid, en wij samen kunnen niet zonder politiek die verder kijkt dan de dag van vandaag.

Om beter samen te kunnen werken moeten we elkaar tijdig informeren over wat kan en niet kan.

Maar we moeten vooral beter luisteren.

Naar elkaar én naar kritische geluiden uit de samenleving.

Naar de ideeën en meningen van uitvoeringsorganisaties, toezichthouders, hoge colleges van staat, planbureaus en de wetenschap.

Alleen zo kunnen we doen wat we moeten doen: maatschappelijke problemen echt oplossen.

Dat kan niet zonder politiek leiderschap. Zonder het besef dat keuzes maken onvermijdelijk is. Ook als die keuzes pijn doen.

Wat daar ook voor nodig is, is ambtelijk leiderschap

Niet bang zijn om ruimte te bieden aan tegenspraak.

Zodat ambtenaren 'nee' kunnen zeggen als dat nodig is.

Omdat niet alles altijd tegelijk kan.

Omdat mogelijk de grenzen van de rechtstaat worden overschreden.

Tijd dus om samen in beweging te komen.

Want onze gezamenlijke inspanningen kunnen een groot verschil maken in het leven van velen.

Wij nodigen u daarom uit om vanavond de dialoog aan te gaan, om ideeën te delen en afspraken te maken

Om samen te bouwen aan een overheid die het voor burgers en ondernemers eenvoudiger maakt, die echt in dienst staat van de samenleving en waar burgers en ondernemers weer het volste vertrouwen in hebben.

Dank u wel.